

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.070 Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
Щепанському Едуарду Валерійовичу

ВІДГУК

офіційної опонентки

докторки наук з державного управління, доцентки

Мануїлової Катерини Віталіївни

**на дисертаційну роботу Ваврищука Миколи Васильовича на тему:
«Механізми публічного регулювання у сфері управління відходами на
місцевому рівні», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, оскільки проблематика управління відходами є сьогодні однією з ключових у сфері державної екологічної політики. В умовах децентралізації, євроінтеграційних процесів та зростання глобальних екологічних загроз саме ефективність публічного регулювання на місцевому рівні визначає успішність виконання державних стратегій і міжнародних зобов'язань України.

Дисертант чітко обґрунтовує, що невирішеність питань поводження з відходами пов'язана із низкою системних проблем: застарілою інфраструктурою, браком інвестицій у сферу переробки, слабкою інституційною спроможністю громад, фрагментарністю нормативно-правового забезпечення та низьким рівнем екологічної свідомості населення. У контексті післявоєнного відновлення ці виклики суттєво загострюються — збільшується кількість воєнних та будівельних відходів, знищуються полігони, порушуються логістичні ланцюги, а громади споживають ресурси в умовах надзвичайної нестабільності.

Тема роботи чітко корелює з європейськими екологічними підходами: ієрархією управління відходами, принципами розширеної відповідальності виробника, «забруднювач платить», концепцією Zero Waste, основами циркулярної економіки. Імплементация Директив ЄС вимагає переходу до нової моделі екологічного врядування, що передбачає формування сучасних механізмів публічного регулювання на рівні територіальних громад — саме цю прогалину і заповнює дисертація.

Тема дослідження також логічно корелює з науково-дослідними проєктами Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, зокрема «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний № 0117U000103), «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний № 0120U104417) та «Управлінсько-правові засади розбудови Української держави в умовах трансформації геополітичних векторів» (державний реєстраційний № 0123U105202), що підтверджує наукову а практичну значимість проведеного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна. Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційній роботі М.В. Ваврищука, є належним чином обґрунтованими, логічно послідовними та методологічно виваженими. Проведене дослідження демонструє глибоку обізнаність дисертанта з сучасними науковими напрацюваннями у галузі публічного управління та адміністрування, екологічної політики, менеджменту природних ресурсів, а також з широким колом робіт зарубіжних учених, які досліджують питання циркулярної економіки, екологічного врядування, політики Zero Waste та інновацій у сфері управління відходами.

Автор обґрунтовано застосував комплекс сучасних наукових методів, до яких віднесено методи теоретичного узагальнення, компаративного аналізу, структурно-функціонального підходу, статистичного аналізу світових і вітчизняних тенденцій, моделювання, експертного опитування, метод сценарного прогнозування, а також контент-аналіз нормативно-правових актів і аналітичних документів. Використання зазначених методів забезпечило комплексність, системність та багатовимірність дослідження, дозволило автору подати нове бачення механізмів публічного регулювання в галузі управління відходами і сформулювати власний науковий внесок у розвиток теоретико-методологічних і прикладних засад місцевої екологічної політики.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечена використанням широкого масиву достовірних джерел. Зокрема, дисертант спирався на аналітичні матеріали Європейської Комісії та провідних міжнародних інституцій, статистичні дані Державної служби статистики України, офіційні документи центральних органів виконавчої влади, базові директиви ЄС у сфері управління відходами, а також на наукові праці провідних українських і зарубіжних дослідників. Залучення такого різнопланового інструментарію

джерел забезпечило високу валідність дослідження, підтвердило наукову цінність і практичну значущість сформульованих висновків і рекомендацій.

Логіка викладення матеріалу та структура дисертації повністю підпорядковані досягненню поставленої мети. Узагальнення теоретичних засад публічного регулювання управління відходами, систематизація міжнародного досвіду, аналіз сучасного стану реалізації політики в Україні та розроблення авторських моделей і методичних підходів забезпечили глибоке та цілісне розкриття досліджуваної проблематики. Це дозволило дисертантові сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового, інституційного та організаційно-економічного механізмів публічного регулювання у сфері управління відходами на місцевому рівні.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що дисертант здійснив вагомий науковий внесок у розвиток сучасної системи публічного управління у сфері екологічної безпеки, а сформульовані ним практичні рекомендації можуть бути використані у законотворчій діяльності, у роботі органів місцевого самоврядування, регіональних адміністрацій та в процесі розроблення стратегій сталого розвитку територіальних громад.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автором представлено системний підхід до управління відходами на місцевому рівні. Основні наукові результати теоретичного характеру включають:

комплексний методичний інструментарій для оцінювання прогресу територіальних громад у впровадженні концепції «Нуль відходів», який інтегрує кількісні та якісні показники, враховує локальні особливості та дозволяє здійснювати порівняльну оцінку динаміки переходу до циркулярної економіки.

інструментарій стратегічного планування у сфері управління відходами шляхом формування трирівневої моделі стратегій громад із використанням системи KPI, цифрових інструментів моніторингу та врахуванням інституційної спроможності.

інституційний механізм трансформації індустріальних парків у екоіндустріальні парки Zero Waste через конкретизацію взаємодії на національному, регіональному та місцевому рівнях.

організаційно-економічний механізм місцевої екологічної політики, включно з модернізацією нормативно-правового забезпечення та запровадженням спеціального режиму поводження з воєнними й будівельними відходами.

ключові поняття публічного управління у сфері відходів, зокрема дефініції механізмів публічного регулювання, нормативно-правового та інституційного забезпечення.

підходи до формування інституційного середовища через розвиток електронної платформи промислового симбіозу як елемента національної екосистеми управління відходами.

Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів. Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає в розробленні теоретичних положень, методичних підходів і висновків, які розширюють і поглиблюють наукові засади публічного управління у сфері екологічної політики, зокрема в напрямі удосконалення механізмів регулювання управління відходами на місцевому рівні. Запропоновані автором концептуальні підходи до формування інституційного, нормативно-правового та організаційно-економічного механізмів публічного регулювання сприяють розвитку наукової школи циркулярної економіки, формуванню системи Zero Waste та модернізації інструментів екологічного врядування в умовах післявоєнної відбудови.

Особливого значення набувають обґрунтовані у дослідженні методичний інструментарій оцінювання прогресу територіальних громад у впровадженні концепції «Нуль відходів» та визначені моделі трансформації індустриальних парків в екоіндустріальні парки Zero Waste, які поглиблюють теоретико-методологічні засади управління ресурсними потоками та створюють основу для формування екологічно орієнтованих стратегій розвитку територій. Результати дослідження також збагачують сучасне розуміння інституційної спроможності громад і механізмів цифрової підтримки процесів управління відходами.

Практична цінність роботи підтверджується безпосереднім застосуванням її результатів у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Запропоновані підходи були використані Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування (довідка від 24.09.2025 р. № 04-15/18-2025/220884); Хмельницькою обласною військовою адміністрацією (довідка від 23.09.2025 р. № 101/05-10-8436/2025), Хмельницькою міською радою (довідка від 18.09.2025 р. № 2848-25); у навчальному процесі Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (акт про впровадження від 25.06.2025 р.).

Фактичне впровадження напрацювань дисертанта у діяльність практичних органів та освітніх установ підтверджує їхню ефективність, релевантність та здатність сприяти підвищенню якості публічного

управління у сфері екологічної безпеки, формуванню сучасної системи моніторингу, планування та регулювання процесів управління відходами в територіальних громадах.

Повнота викладення наукових і практичних результатів дисертації в опублікованих роботах. За темою дисертаційної роботи опубліковано 10 наукових праць, із них 5 наукових статей – у фахових виданнях України в галузі державного управління, 5 публікації – у матеріалах наукових конференцій. В опублікованих працях здобувача представлена сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. З огляду на це, апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота має усталену наукову структуру, що включає анотацію, перелік умовних позначень і скорочень, вступ, три змістовні розділи основної частини, узагальнені висновки, список використаних джерел та додатки. Стиль викладу відповідає вимогам академічної наукової комунікації, характеризується концептуальною чіткістю, внутрішньою логічністю та послідовністю аргументації. Дисертація та пов'язані з нею наукові публікації повністю дотримуються норм академічної доброчесності: запозичені положення, аналітичні матеріали й тексти інших авторів ретельно атрибутовані та супроводжені коректними бібліографічними посиланнями, що забезпечує прозорість і надійність представлених результатів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи
Загалом, наукові результати дисертаційної роботи та їх практичне значення оцінюються позитивно. Однак варто зазначити кілька дискусійних аспектів щодо певних аспектів роботи Ваврищука М.В.:

1. У роботі автором детально описані інституційні механізми управління відходами, проте відсутній структурований аналіз інституційних ризиків їх розвитку: корупційних, кадрових, нормативних, технічних та інформаційних. Запровадження реєстру ризиків із зазначенням імовірності їх прояву, рівня впливу та можливих сценаріїв реагування дозволило б сформувати комплексну модель управління ризиками та забезпечити стійкість запропонованих механізмів.

2. Автором представлено широкий перелік цифрових рішень (IoT, Big Data, блокчейн) щодо удосконалення управління відходами на місцевому рівні, однак відсутня структурована дорожня карта їх поетапного впровадження. Технології подані як можливі інструменти, але не відображено їхню взаємну інтегрованість, залежність від інституційної

спроможності громади та фінансових ресурсів. Бажано було б додати модель цифрової зрілості громад та визначити, які цифрові функції впроваджуються на початковому, проміжному та просунутому етапах розвитку системи управління відходами.

3. У п. 3.3 дослідження автор ґрунтовно висвітлює економічні інструменти стимулювання управління відходами, однак питання фінансової спроможності місцевих громад розглянуто недостатньо комплексно. Було б доцільно поглибити аналіз впливу бюджетних обмежень на здатність громад впроваджувати роздільний збір, цифрові інструменти та реалізовувати інфраструктурні проєкти, а також запропонувати моделі співфінансування (державні програми, гранти, ДПП). Це дозволило б забезпечити більшу практичну релевантність методичних рекомендацій..

4. У вступі дисертації слушно наголошено, що повномасштабна війна спричинила різке збільшення обсягів специфічних потоків відходів — будівельних уламків, небезпечних матеріалів військового походження, продуктів руйнування інфраструктури та полігонів, — що вимагає комплексних рішень і адаптації політики до умов післявоєнного відновлення. Водночас у основній частині роботи ці аспекти не отримали достатнього змістового розвитку: відсутнє чітке виокремлення правових категорій воєнних і післявоєнних відходів, процедур їх класифікації та ідентифікації, розподілу відповідальності між суб'єктами публічного управління, фінансових механізмів їхнього збору, перероблення та утилізації, а також регуляторних вимог щодо безпечного поводження з небезпечними фракціями. Наявність такої прогалини дещо послаблює логіку дослідження, оскільки ускладнює перехід від сформульованої проблеми до конкретних управлінських інструментів її практичного вирішення на місцевому рівні.

Наведені вище міркування та поставлені запитання відкривають можливості для подальшої дискусії під час захисту, що підкреслює складність теми та різноманітність підходів до її вирішення. Водночас, ці аспекти не знижують загальної позитивної оцінки проведеного Ваврищуком М.В дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Ваврищука Миколи Васильовича на тему: «Механізми публічного регулювання у сфері управління відходами на місцевому рівні» є завершеним та самостійно виконаним науковим дослідженням, яке зробило вагомий і новаторський внесок у розвиток науки публічного управління та адміністрування, зокрема в контексті формування сучасної екологічної політики та запровадження принципів циркулярної економіки на локальному рівні. Робота узагальнює теоретико-методичні засади та формує науково-практичні рекомендації щодо

модернізації механізмів публічного регулювання у сфері управління відходами, що має важливе значення для підвищення екологічної безпеки та сталого розвитку територіальних громад в Україні.

Дисертаційне дослідження є цілісним, послідовно структурованим і повністю завершеним. Обрана тема розкрита всебічно, поставлена мета досягнута, а дослідницькі завдання переконливо вирішені. Основні наукові положення й висновки є ґрунтовно обґрунтованими, відображені у наукових публікаціях автора та підтверджують високий рівень його науково-теоретичної й методичної підготовки. Виконана робота відповідає сучасним вимогам до досліджень у сфері публічного управління, відзначається актуальністю, новизною та практичною значущістю для державної екологічної політики та діяльності органів місцевого самоврядування.

На підставі здійсненого аналізу можна зробити висновок, що дисертація Ваврищука Миколи Васильовича на тему: «Механізми публічного регулювання у сфері управління відходами на місцевому рівні», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам пунктів 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами). Автор, Ваврищук Микола Васильович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційна опонентка:

доцентка кафедри публічного управління та регіоналістики
Національного університету
«Одеська політехніка»,
докторка наук з державного управління

Катерина МАНУІЛОВА

Вчений секретар Вченої Ради:

Лада ПРОКОПОВИЧ